

Records d'un altre 'last samurai'

Presentem el darrer premi EL TEMPS de periodisme, atorgat el passat 30 d'abril, durant la Nit de Sant Jordi de la Catalunya Nord. És el reportatge de Míe Ogawa sobre la tomba d'un jove japonès, Kosaburo Nomura: el darrer samurai descansa a Banyes d'Arles, al Vallespir.

És difícil que algú sàpiga, a hores d'ara, que als Banyes d'Arles (Vallespir), hi ha la tomba d'un japonès oblidat que esperava, durant cent vint-i-cinc anys, de ser trobat pels seus compatriotes.

Però hi és.

L'estiu de l'any 2001, una trucada de l'Ajuntament dels Banyes va cridar l'atenció sobre l'assumpte. Entre mots que no entraven en el vocabulari estàndard d'una estudiant japonesa, com ara "cementiri" o "escola militar", des de l'altra banda de la línia telefònica demanaven que es veiés en directe el que el comunicant dels Banyes d'Arles provava d'explicar.

I així va ser com qui això signa va conèixer l'existència d'aquesta tomba. Un sepulcre a l'estil japonès, molt diferent de tots els altres, on s'hi pot llegir: "Tomba de Kosaburo Nomura, estudiant militar del Japó" i la data de la seua mort, el 26 de juny de 1876. Tot, en llengua japonesa! Quant a la informació lapidària, encara s'hi pot afegir un breu escrit en francès per informar que Nomura va morir a l'edat de 21 anys.

L'ajuntament dels Banyes afirmava que encara que la tomba hagués obtingut la concessió perpetua, des d'aleshores havien passat més de cent anys i, sense ningú que en tingués cura, la concessió seria recuperada per la municipalitat. L'única informació de què es disposava

per a trobar el seu familiar era l'acta de defunció i les inscripcions de l'epitafi. Tot i això, no semblava que hagués de ser difícil trobar-ne els descendents, ja que la tomba és molt ben feta i fins i tot luxosa: malgrat no haver sentit mai el seu nom, es podria trobar un especialista de l'època que en digués notícia. Una previsió massa optimista.

És veritat que al Japó no queden gaires documents oficials d'aquella època, ni als arxius de l'Oficina de la Defensa, ni als del Ministeri dels Afers Estrangers del Japó: com que ens situem just després de la Gran Restauració de Meiji (en l'època de l'emperador Meiji Tenno, 1867-1912, amb la industrialització i la reorganització interna, el Japó va assolir la modernitat), l'administració de l'estat encara no estava ben consolidada i la documentació no s'arxivava pas adequadament. A més, a tot això cal afegir-hi l'última guerra... Tanmateix, s'han pogut reconstruir els passos efímers d'aquest jove que va morir tot sol, molt lluny de la seua terra natal.

Kosaburo Nomura, nascut l'any 1855 a Okayama (al costat d'Hiroshima), era fill d'una família de samurais de nivell bastant alt i va entrar a l'escola militar d'Osaka, que acabava de ser creada. El novembre de 1870 (recordem que l'era de Meiji, la fi del shogunat, tot just havia començat), quan tenia només quinze anys, va marxar del Japó amb dotze

estudiants més i el seu mestre, Charles Buland, que volia tornar a França per a la guerra franco-prussiana. Van arribar a Marsella el 18 de gener de 1871, i com que França era en guerra, el mestre Buland va deixar els joves als liceus tot esperant que la situació millorés.

Compte, per tant, a l'hora de les qualificacions: n'hi ha que diuen que Nomura era un "soldat japonès", però en realitat no ho era pas: simplement havia estat enviat a Europa pel Govern japonès per estudiar l'armada francesa. En l'època en què Japó acabava d'obrir la porta al món, hi havia la necessitat absoluta d'aprendre dels exèrcits moderns per a no ser colonitzats per les potències occidentals.

Al seu sisè any d'estada a l'estat francès, el 1876, Kosaburo Nomura va morir als Banys d'Arles. Segurament, de tuberculosi, perquè bastants compatriotes que eren a París en l'època van morir d'aquesta malaltia. Havia estat enviat als Banys precisament per cercar l'aire pur de la muntanya, perquè allà hi havia un hospital militar que tenia molta fama.

Va passar quasi un any sense notícies de cap familiar. Mentrestant, es continuen sentint veus que afectaven el cas: "L'Ajuntament vol fer un columbari i netejar les tombes antigues." Com que Kosaburo va morir jove i sense casar-se, es feia difícil de poder trobar cap descendent o familiar. Per accelerar la recerca, es va muntar una pàgina web sobre la tomba i sobre aquesta primera missió d'estudiants militars curiosament molt poc estudiada.

Al cap de dos mesos, com per miracle, una persona hi va contactar: el seu germà, professor d'història a Okayama, havia trobat la tomba de la família Nomura entre més de 300.000 sepultures d'un cementiri d'Okayama mateix. I havia contactat també amb la persona que cuida aquesta tomba al Japó.

Mentrestant, es va advertir el consolat del Japó de l'existència de la tomba d'un japonès de Meiji en perill de ser suprimida. Uns dies després, un cònsol va fer cap als Banys d'Arles i va dir que vindria cada any per cuidar la tomba. De fet, el 17 d'abril de 2003 s'hi va celebrar una cerimònia oficial. Esperem que con-

Un monòlit, escrit en japonès, al cementiri de Banys d'Arles, al Vallespir, va donar la pista de l'existència (i la mort) del jove Kosaburo Nomura. A la fotografia menuda, l'única imatge que es conserva d'aquells joves samurais: és el rostre de So-ma Maeda, mort a Marsella el 1871.

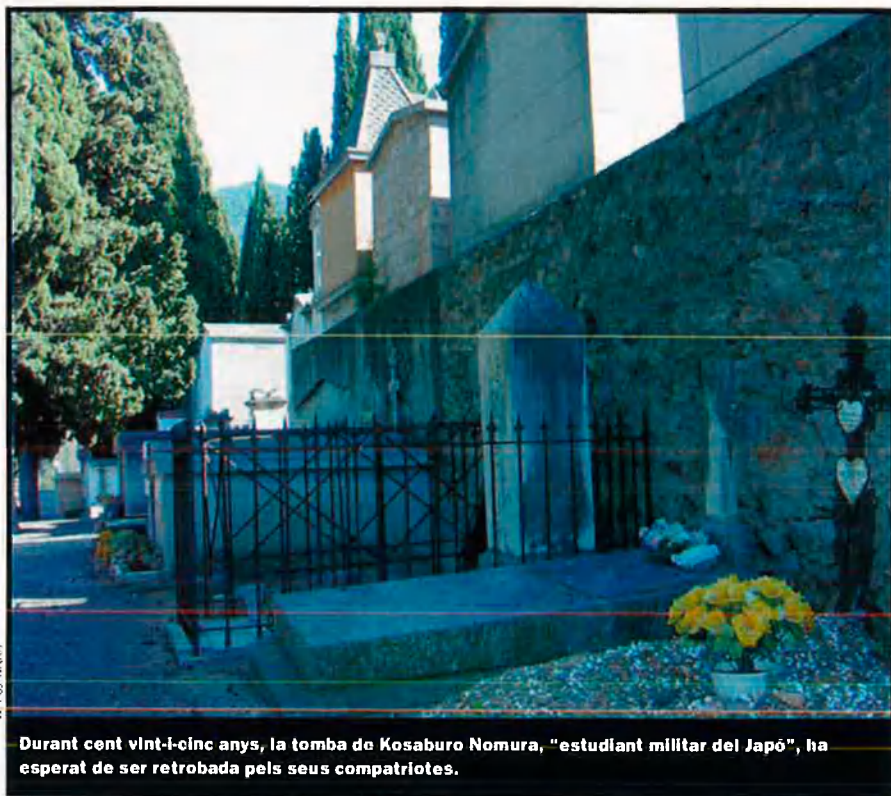
En l'època en què Japó acabava d'obrir la porta al món, hi havia la necessitat d'aprendre dels exèrcits moderns per no ser colonitzats

tinuï existint aquest testimoni de la curta vida d'un japonès que va morir molt jove, que va ser ben acollit (hi ha documents oficials d'agraïment a l'amo de l'hotel on s'hostatjava) en una terra tan llunyana del seu país.

Fent la investigació sobre Kosaburo es van trobar els noms dels altres estudiants de la mateixa missió. De només tretze que eren, quatre van morir durant llurs estudis i van ser enterrats a l'estat francès. Igualment, es va trobar també un nét d'un cosí del professor. El mestre Charles Buland no és conegut, però era un

dels primers professors de francès al Japó. El cosí guarda els records del Japó, fotos del grup preses a Marsella, cartes, etc. Entre les cartes, n'hi ha dels militars francesos que van participar a la guerra de la fi del shogunat, ajudant l'armada del shogun. El mestre Buland, de fet, no va anar a la batalla, però ajudava procurant informacions i enviant-hi els materials.

No sabem pas encara on feien llurs estudis, aquests japonesos. Els qui van tornar vius al Japó, tampoc no han estat pas estudiats gaire. Cal continuar la

W. FL. 100102

Durant cent vint-i-cinc anys, la tomba de Kosaburo Nomura, "estudiant militar del Japó", ha esperat de ser retrobada pels seus compatriotes.

Els companys morts de Kosaburo Nomura

Soma Maeda, nat a Tosa (departament de Kochi actual), mort a Marsella el 18 d'abril de 1871, just tres mesos després de l'arribada a l'estat francès. L'endemà mateix de l'aparició d'un article sobre la qüestió al diari local de Kochi, l'autora va rebre una carta d'una besnéta de Soma Maeda on explicava que la seua àvia li deia: "Tenies un besavi molt intel·ligent que va ser enviat a França pel Govern, però com que va morir allà, té la seua tomba a Marsella." El diari de Kochi va fer un segon article i un altre besnét va trucar al diari per dir-los que a casa tenien la foto d'en Soma.

Shozaburo Bekki, nat a Yanagawa (departament de Fukuoka actual), mort a Fontainebleau, el 25 de novembre de 1872. Una membre de l'Associació d'Amics de Fukuoka a París va trobar-ne un descendent: la seua àvia recordava en Shozaburo i li'l va descriure: "Maco, intel·ligent, pell blanca, era l'estrella de la família." El febrer de 2004, una petita delegació de la família Bekki (nou representants) va visitar la tomba de Shozaburo.

Raizo Narasaki, nat a Nagato (departament de Yamaguchi actual), mort a París el 17 de febrer de 1875. La mateixa sòcia dels Amics de Fukuoka va trobar-ne un descendent (Raizo era ja casat i tenia una filla que va néixer l'any 1868), en l'únic cas de familiars en línia directa del difunt. Aquest descendent va visitar el cementiri de Montparnasse el setembre de 2003.

investigació per a donar llum a aquests avantpassats, els estudiants i el mestre, que van contribuir a l'expansió del Japó de l'època.

Perquè no passa cada dia, trobar una altra història de "l'últim samurai", en versió real!

Miee Ogawa